

Styrelsens för
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond
till Riksdagen
ingivna berättelse över
stiftelsens verksamhet under år
1971

Till Riksdagen

Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond får härmed avgiva berättelse över stiftelsens verksamhet och förvaltning under år 1971.

Ledamöter och suppleanter i styrelsen vid årets utgång:

professor Torgny Segerstedt (ordförande)

suppleant: riksantikvariern Sven Jansson

professor Lennart Hjelm

suppleant: professor Hans Meijer

professor Arne Engström

suppleant: professor Bengt Gustafsson

generaldirektören Lennart Holm

suppleant: professor Ragnar Bentzel

riksbankschefen Per Åsbrink (vice ordförande)

suppleant: bankdirektören Kurt Eklöf

riksdagsledamoten fröken Astrid Bergegren

suppleant: riksdagsledamoten, landshövding Hans Hagnell

riksdagsledamoten herr Erik Grebäck

suppleant: riksdagsledamoten herr Rune Gustavsson

riksdagsledamoten herr Ingemar Mundebo

suppleant: riksdagsledamoten herr Gunnar Richardson

riksdagsledamoten herr Kaj Björk

suppleant: riksdagsledamoten herr Lennart Pettersson

riksdagsledamoten fröken Blenda Ljungberg

suppleant: riksdagsledamoten herr Ove Nordstrandh

riksdagsledamoten herr Stig Alemyr

suppleant: riksdagsledamoten fru Inga Thorsson

Filosofie licentiaten Östen Johansson har under året varit chef för fondens kansli. Fondens sekreterare har varit kanslirådet Carl-Erik Virdebrant.

Styrelsen har under året sammanträtt fem gånger. De vid sammanträdena behandlade ansökningarna har beretts bl. a. genom att i ett stort antal fall utlåtanden inhämtats från de statliga forskningsråden och från sakkunniga. Som förberedelse för styrelsens beslut har inkommande ansökningar vidare behandlats i olika arbetsgrupper, i vilka ingått dels företrädare för fondens styrelse, dels sakkunniga utanför styrelsen. Arbetsgrupperna hade vid årets utgång följande sammansättning:

1. Företagsekonomi, nationalekonomi och kulturgeografi: Från styrelsen herrar Bentzel, Eklöf, Holm, Grebäck och Pettersson samt fröken Bergegren. Professorerna Sven Erik Johansson, Erik Lundberg och Guy Arvidsson.

2. Psykologi, pedagogik och sociologi: Från styrelsen herrar Segerstedt och Richardson. Professor Karl-Erik Wärneryd och byråchefen Nils-Eric Svensson.

3. Övrig samhällsvetenskap m. m.: Från styrelsen herrar Segerstedt, Bentzel, Björk, Mundebo och Meijer.

4. Naturvetenskap, medicin och teknik: Från styrelsen herrar Engström, Bengt Gustafsson, Rune Gustavsson och Hjelm. Professor Erik Rudberg.

5. Humaniora: Från styrelsen herrar Segerstedt, Alemyr, Nordstrandh och Jansson samt fröken Ljungberg. Professor Carl-Ivar Ståhle.

Fonden arrangerade den 7–8 december ett symposium i Stockholm om "Samhällsmål och forskningsprioritering". I symposiet deltog representanter för forskningsberedningar (eller motsvarande), forskningsråd och vissa andra ur forskningspolitisk synpunkt viktiga organ i Sverige, Danmark, Norge och Finland. Inledningsföredragen vid symposiet kommer att publiceras i bokform.

I fondstyrelsen har under år 1971 ansökningar till ett sammanlagt belopp av 55,1 milj. kronor avgjorts. Under året har av tillgängliga medel anslag beviljats med sammanlagt 19,2 milj. kronor. Fondens styrelse har dessutom vid sitt decembersammanträde beviljat anslag för tillsammans 2,6 milj. kronor att utgå ur de under år 1972 disponibla medlen. Av dessa och tidigare beviljade anslagsmedel utbetalades under år 1971 ett sammanlagt belopp av 19,5 milj. kronor. Summan beviljade men ännu inte utbetalda anslag utgjorde vid årets utgång 16,2 milj. kronor. Vid ingången av år 1972 står ett belopp av sammanlagt 22,2 milj. kronor till fondens förfogande.

I en särskild bilaga lämnar fonden en närmare redogörelse för de projekt, till vilka anslag beviljats under år 1971. Bilagan innehåller dessutom vissa statistiska uppgifter rörande de under året behandlade ansökningarna.

Förvaltningen av fondens medel har handhåfts av riksbanken, och fondens ställning per den 31 december åren 1970 och 1971 har redovisats såsom bilaga 2 till fullmäktiges i riksbanken berättelse om bankens tillstånd, rörelse och förvaltning under år 1971. Därav framgår bl. a. att till fonden under år 1971 influerats räntor och andra intäkter till ett belopp av 19 485 872 kronor 89 öre. Då fondens i det följande närmare specificerade omkostnader uppgått till sammanlagt 552 344 kronor 38 öre, blev fondens nettointäkt det ta år 18 933 528 kronor 51 öre.

I den av fullmäktige i riksbanken avgivna berättelsen för år 1971 har intagits balansräkning och vinst- och förlusträkning för Riksbankens jubileumsfond. Dessa återges här tillsammans med specifikation av fondens omkostnader.

Balansräkning
per den 31 december 1970 och 1971

<i>Tillgångar</i>	1970	1971
Obligationer utfärdade av		
Svenska staten	126 402 250:--	126 402 250:--
Hypoteksinrättningar	141 641 500:--	141 641 500:--
Kommuner	20 116 750:--	20 116 750:--
Industrier	32 848 100:--	32 838 100:--
Checkräkning i riksbanken	571 000:54	131 463:25
Postgiro	3 807:04	2 543:47
Kassa	500:--	500:--
	Kr 321 583 907:58	Kr 321 133 106:72

Skulder

Kapitalkonto	282 708 420:96	282 708 420:96
Beviljade, ej utbetalda anslag	16 497 153:92	16 190 587:21
Disponibla medel:		
Ingående behållning	23 354 737:32	22 378 332:70
Avgår: Beviljade anslag	20 091 922:67	19 237 837:85
Tillkommer: Årets nettointäkt	19 054 645:41	18 933 528:51
Fj förbrukade anslag	60 872:64	160 075:19
Utgående behållning	22 378 332:70	22 234 098:55
	Kr 321 583 907:58	Kr 321 133 106:72

Vinst- och förlusträkning

<i>Utgifter</i>	1970	1971
Omkostnader	548 596:15	552 344:38
Fondens nettointäkt	19 054 645:41	18 933 528:51
	Kr 19 603 241:56	Kr 19 485 872:89

Inkomster

Ränteintäkter netto	19 598 524:90	19 480 870:16
Övriga intäkter	4 716:66	5 002:73
	Kr 19 603 241:56	Kr 19 485 872:89

Specifikation av omkostnader för år 1971

Arvoden till styrelsen	61 650:--
Löner och arvoden inom kansliet	135 828:50
Arvoden till sakkunniga m. fl.	1 18 200:--
Socialavgifter	14 513:75
Resekostnader	12 278:09
Lokalkostnader	16 524:53
Kontorsmateriel, kopiering m. m.	19 597:84
Inventarier	891:44
Konferenser	15 745:38
Utredningsarbete	4 636:85
Förvaltningsavgift med 1 % av till statliga institutioner utbetalda anslag	1 52 478:--
	<hr/>
Summa kronor	552 344:38

En fortlöpande räkenskapsmässig granskning av fondens verksamhet och förvaltning har utförts av riksbankens revisionsavdelning. Verksamhetsberättelse för fonden kommer i enlighet med föreskrift i fondstadgar-
na att överlämnas jämväl till riksdagens revisorer.

Stockholm den 9 februari 1972

TORGNY SEGERSTEDT

Per Åsbrink

Lennart Holm

Arne Engström

Lennart Hjelm

Astrid Bergegren

Erik Grebäck

Ingemar Mundebo

Kaj Björk

Blenda Ljungberg

Stig Alemyr

Östen Johansson

Carl-Erik Virdebrant

RIKSBANKENS JUBILEUMSFOND

Program och projekt som beviljats anslag år 1971

I det följande presenteras genom sammanfattning av projektplanerna de nya forskningsprogram och -projekt som under det förflutna året startats med hjälp av anslag från Jubileumsfonden. Redogörelsen omfattar däremot inte äldre projekt som bedrivits under året och som i många fall även beviljats fortsättningsanslag.

Efter projektredogörelserna lämnas vidare vissa statistiska sammanställningar av de under året behandlade ansökningarna och deras fördelning mellan olika ämnesområden.

Ekonomisk historia

Professor Sven-Ulric Palme m. fl.:

Sammanställning, urval och förberedande bearbetning av källmaterialet rörande Kreugerkoncernen intill år 1932

Projektet avser en kartläggning och inventering av historiskt källmaterial om Kreugerkoncernen och bedömning av dess lämplighet för forskning om koncernen. Arbetet har bedrivits under tiden 15 april till 29 oktober 1971. Principerna för arbetet har varit: a) uppsökande av relevant material samt bedömning av dess betydelse; b) fullständigare genomgång av viktigare material, speciellt Kreuger & Toll-arkivet i Riksarkivet och c) utarbetande av en rapport till Jubileumsfonden.

Under punkt a) faller dels källmaterial som påträffats i offentliga arkiv, främst Riksarkivet, Stockholmspolisens arkiv och Stockholms Rådhus arkiv, dels källmaterial som förmodats finnas i privata företag, främst Svenska Tändsticks AB, Bolidens AB, Svenska Cellulosa AB, Telefon AB L M Ericsson och Skandinaviska Banken. Av privat material har arbetsgruppen endast fått tillgång till en mindre del. Dessutom har publicerad litteratur kring Kreuger genomgåts.

Under punkt b) faller främst Kreuger & Tolls konkursförvaltning m. fl. arkiv, vilket förvaras i Riksarkivet. Detta innehåller även Kreuger & Tolls eget arkiv, även om det är åtskilligt omsorterat efter konkursförvaltningarnas behov. Av stor vikt är också den Rydbeckska samlingen, vilken även den finns i Riksarkivet.

Rapporten, vilken omfattar ca 200 sidor, redogör för ovan nämnda arkivgenomgång. Den innehåller dessutom riktlinjer för framtida forskning om Kreugerkoncernen samt tre speciella utredningar: om Kreugers förvärv av Boliden, om hans förhandlingar med Sovjetunionen och om hans monopolplanering.

Företagsekonomi

Ekon.lic. Erling Peterssohn:

Kreditpolitikens verkningar på kreditgivningen mellan företag

Vår empiriska kunskap om de faktorer, som är avgörande för handelskrediternas omfattning och variation, är ytterst bristfällig. Utan denna kunskap är det inte möjligt att skapa en välgrundad teori om de storheter och samband som är relevanta, när det gäller att beskriva, förklara, förutsäga eller påverka kreditgivningen mellan företag. Den kunskap som vi för närvarande har att förlita oss på består huvudsakligen av hypotetiska antaganden, spekulationer, mer eller mindre väl underbyggda påståenden samt slutsatser av allmän karaktär från mycket osäkert empiriskt material. En mera exakt kunskap skulle fylla ett stort behov vid åtskilliga bedömnings- och planeringssituationer på såväl mikro- som makronivå.

Studiens syfte är primärt att söka klarlägga de faktorer, som är av betydelse för handelskrediternas omfattning och variation och härigenom erhålla ett bättre underlag för en framtida samhällsekonomisk bedömning av penning- och kreditpolitikens effektivitet samt för en analys av de utländska handelskrediternas inverkan på förskjutningsposten i betalningsbalansen.

Studien kommer i princip att begränsa sig till den kreditgivning mellan företag, som utgör en direkt följd av deras köp och försäljning av varor och tjänster. Detta utesluter dock ej att viss annan kortfristig kreditgivning mellan företag, t. ex. koncernkrediter, kan bli föremål för speciell uppmärksamhet.

Projektet har en stark empirisk inriktning med studier i ett 50-tal företag inom skilda sektorer av svenskt näringsliv. I studien ingår sålunda privata, kooperativa, kommunala och statliga företag; företag av varierande storlek, inom olika verksamhetsområden och med olika marknadsituation. Den primära undersökningsmetodiken innebär studier av betalningsströmmarna i det individuella företagets interna redovisning. Studien avser i första hand att belysa utvecklingen i den kredittid som företag av skilda slag tar i anspråk av sina leverantörer. Avsikten är därvid att klassificera kundföretagen utefter sådana variabler, som kan tänkas ge en förklaring till kredittidens utveckling. Några exempel på dessa variabler är: kundföretagens finansiella styrka, likviditetsutveckling, marknadssituation, storlek och expansionstakt samt lokalisering och kontraktsvaluta vid utlandsaffärer.

Då ett av studiens syften är att studera kreditpolitikens verkningar på kreditgivningen mellan företag, kommer den att omfatta åren 1968–1971, vilket gör det möjligt att täcka in olika faser av den allmänna kreditpolitiken.

Nationalekonomi

Professor Guy Arvidsson:

Transportekonomisk forskning

Projektets syfte är att, så långt möjligt inom den uppställda tidsramen, prestera konkreta resultat för tillämpning på den svenska trafikpolitiken. Att en granskning av denna är angelägen torde de flesta bedömare vara överens om – åtminstone att döma av den senare tidens livliga debatt i press, radio och TV om dessa frågor. Först måste existerande teoribildning för bästa möjliga resursfördelning inventeras och sammanfattas. I detta sammanhang skall också företas en granskning av idéerna bakom den svenska trafikpolitiken i dag. Av denna genomgång torde framgå på vilka punkter en vidareutveckling av teorin är särskilt angelägen, och där kommer försök till vidareutveckling av teorin att företas.

Möjligheterna att leverera konkreta resultat är i hög grad beroende av möjligheterna att mäta olika relevanta storheter. Här kan kanske de största svårigheterna förväntas möta både vad avser mätmetoder och data-tillgång. Det är också på denna punkt som arbetet hittills koncentrerats. Ambitionen är att med dessa mätningar fastlägga ungefärliga variationer i relation till nuvarande läge vad avser taxor, skatter och investeringsinriktning med utgångspunkt från explicit formulerade effektivitets- och inkomstfördelningsmål.

Slutligen måste inventeras och värderas metoder för det praktiska tillvägagångssättet vid avgiftsuppbörd, skattefinansiering och beslut om investeringar.

Professor Erik Ruist:

Ekonometrisk modell för Sverige

Projektets mål är att upprätta en ekonometrisk modell för Sverige, i första hand avsedd för analys av ekonomisk-politiska åtgärder och för konjunkturanalys. Sådana modeller används i många länder regelbundet för ekonomisk analys, medan verksamhet av detta slag hittills fått en betydligt mindre omfattning i Sverige.

Modellen beräknas komma att innehålla 100 à 200 ekvationer, var och en beskrivande beteendet hos en grupp ekonomiska subjekt (t. ex. hushållens inköp av bilar vid given inkomst- och prisnivå etc.), ett institutionellt beroende (t. ex. maximalt möjlig industriproduktion vid given kapitalutrustning, arbetskraft etc.) eller en identitet. Sedan ekvationernas utseende skattats med hjälp av data för 1950- och 1960-talen kan modellen – ekvationssystemet – sägas ge en bild av svensk ekonomi. Genom att sedan simulera ett tidsförlopp där ändringar vidtas i den ekonomiska politiken, kan effekten av dessa ändringar uppskattas.

Projektet förbereddes under 1970/71 med hjälp av anslag från Statens Råd för Samhällsforskning och startades på allvar sommaren 1971. Verksamheten har hittills huvudsakligen bestått i undersökningar av hur tillgänglig statistik skall kunna anpassas till de krav modellen ställer på data. Som exempel på de problem som här dyker upp kan nämnas att man i modellen önskar en serie på värdet av existerande bilpark varje år, medan befintlig statistik endast ger antalet bilar. För analysen av industrins investeringar måste företag med investeringsfonder behandlas för sig, men befintlig statistik anger endast fondernas sammanlagda belopp, osv. I genomgången av statistiken ingår också att fastställa vilken som är den kortaste tidsenhet som modellen kan arbeta med. Givetvis vore det i hög grad önskvärt att ha en kvartalsmodell med tanke på att konjunkturväxlingarna kan ske ganska snabbt, men för närvarande förefaller det inte som om tillräckligt mycket kvartalsstatistik finns tillgänglig, utan det blir nödvändigt att arbeta med halvårsdata. Något definitivt beslut har emellertid ännu inte fattats på denna punkt.

Projektet planeras kunna avslutas under 1974.

Sociologi och socialpolitik

Professor Erik Allardt:

Samhällsstruktur och social förändring i de nordiska länderna

På längre sikt är avsikten att åstadkomma en jämförande systematisk beskrivning av social struktur och social förändring i de nordiska länderna. Den undersökningsfas, som nu pågår och för vilken anslag har beviljats, består av en intervju-undersökning, som under våren 1972 kommer att utföras i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ett stickprov på 1 000 personer av den under åren 1907–56 födda befolkningen kommer att intervjuas i vart och ett av de fyra länderna.

Intervju-undersökningens utgångspunkt är den livliga diskussion, som under den senaste tiden har förts om sociala mål, sociala indikatorer, livskvalitet och jämlikhet. Intervju-undersökningen är uppbyggd så att den behandlar fyra centrala grundproblem:

- (1) samhällets klassindelning, individernas sociala, ekonomiska och politiska resurser,
- (2) alienation och dess motsats, samhällsmedlemmarnas känsla av oersättlighet och möjligheter till självaktualisering,
- (3) allmän behovstillfredsställelse, framför allt definierad med hjälp av Abram Maslows behovshierarki och
- (4) mental hälsa.

Undersökningen är komparativ och är avsedd att ge jämförande information om samhällsförhållanden i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Undersökningens resultat torde komma att vara viktiga och

fruktbara för de undersökningar, som i de enskilda länderna utförs om sociala indikatorer, sociala mål, livskvalitet och låginkomstproblematik.

Professor Ulf Himmelstrand och dr Orlando Fals Borda:

Social och politisk förändring i Latinamerika – fallet Colombia

Liksom i projektledaren Himmelstrands föregående projekt om social och politisk utveckling i Nigeria, som även stötts av Jubileumsfonden, betraktas utvecklingen i detta projekt som en problemlösande process. Utvecklingen hindras av faktorer, som hindrar folk från att bli medvetna om sina problem och från att få tillgång till resurser att lösa dem. Folken i utvecklingsländerna kan inte i någon större utsträckning räkna med att andra skall lösa problemen åt dem. De måste lösa dem själva med hjälp av "lokala innovatörer". Denna studie av problemgenererande strukturer, problemmedvetande och problemlösande beteende i jordbruksutvecklingen underifrån utföres i samarbete med den colombianske sociologen Orlando Fals Borda i tre colombianska byar. Förundersökningar har utförts. Huvudundersökningen, för vilken anslag skall sökas under våren 1972, kommer i stor utsträckning att använda sig av den metodik, som utprovats i Nigeria-undersökningen, vilken blir färdig för publicering senare under 1972.

Fil. lic. Hans Jürgen Holstein:

Atman: Ett datorbaserat sociocybernetiskt utredningssystem

Det projekterade "atman"-systemet är avsett att vara ett system för integrerad dataanalys, databankstyrning, simuleringsövervakning, modell-detaljering och modellevaluering.

Analysen av empiriska data skall ske halvautomatiskt med hjälp av standardprogram, som styrs av databankmonitorn enligt användarens riktlinjer.

Modelldetaljeringen använder sig av en "teoribank", innehållande satser om metaempiriska och empiriska förhållanden. Atmansystemet sammanställer simulerbara dynamiska strukturmodeller efter användarens riktlinjer.

Simuleringen leder till kvasi-empiriska resultat, som kan analyseras som om de vore empiriska. Analysresultaten kan meddelas i operationella (statistiska) och/eller i teoretiska (sociologiska/psykologiska/ekonomiska) termer.

Användningen sker så att man lämnar en skiss av en social reform/förändring samt relevanta frågor om konsekvenser till atmansystemet. Denna skiss detaljeras då av systemet till en fullständig och dynamisk modell som simuleras och sedan analyseras. Atmansystemet ger slutligen

svar till de ställda (öppna eller slutna) frågorna i termer av den i "teoribanken" hittills lagrade informationen.

Teoribanken kan utökas när som helst; den ackumulerar information. Plausibilitets- och reliabilitetsvägningar av dess satser kan göras. Sådana vägningar (inkl. s. k. höger- eller vänstervridningar) blir då explicita och därigenom lätt och allmänt kontrollerbara.

Professor Georg Karlsson, docent Walter Korpi m. fl.:

"Benefits" och "costs" i samband med arbetskraftens geografiska rörlighet

Projektet avser att analysera levnadsnivåförändringar och sociala processer i samband med geografisk rörlighet och att utvärdera de "benefits" och "costs", som uppkommer till följd av den rörlighetsstimulerande arbetsmarknadspolitiken. Projektet är tvärvetenskapligt och utförs tillsammans av sociologer och ekonomer.

Den sociologiska delen avser för det första att belysa orsakerna till geografisk rörlighet. Olika "push"-faktorer som t. ex. sysselsättningsläget på den lokala delarbetsmarknaden, löneförhållanden och serviceutbud liksom olika "pull"-faktorer som t. ex. ekonomisk flyttningsstimulus, attraktivare arbets- och löneförhållanden och bredare serviceutbud kommer här att empiriskt studeras. För det andra kommer sociala processer som hänger samman med geografisk mobilitet att kartläggas. Därmed avses förändringar i socialt beteende och sociala relationer i samband med samhällens tillväxt och avfolkning. För det tredje belyses konsekvenserna av geografisk mobilitet utifrån ett mångdimensionellt levnadsnivåbegrepp. Studiet av rörlighetens effekter begränsas inte till de flyttande individerna.

Huvudproblemet för den ekonomiska delen är att studera och mäta de effekter som uppkommer, om man genom intensifierad förmedlingsverksamhet och/eller höjda ekonomiska bidrag söker påverka flyttningsströmmarna, där alternativet är att åtgärden uteblir. Undersökningen har karaktären av en "benefit-cost" analys av en sådan marginell förändring. Man kommer därvid att studera "benefits" och "costs" såväl för den enskilde som ur samhällsekonomisk synpunkt och ur den offentliga ekonomins synpunkt. Flyttningarnas effekter på inkomstfördelning, betalningsbalans och prisutveckling kommer också att analyseras.

Den sociologiska delen arbetar med en kombinerad strategi, bestående av sekundäranalyser, surveyundersökning, panelundersökningar och intensivstudier.

Sekundäranalyserna baserar sig på SCB:s hushållsbudgetundersökning och levnadsnivåundersökningen inom ramen för Låginkomstutredningen.

Surveyundersökningen kommer att företas i syfte att närmare belysa flyttarnas situation. Tonvikten i de intervjuer, som skall göras med dessa flyttare, kommer att ligga på orsaker till flyttningen, deras ekonomiska

situation, bostadsförhållanden och sociala kontakter.

För att beskriva och analysera förändringar skall genom en upprepad intervjuundersökning, panelundersökningar, med delar av den flyttar-grupp, som ingår i surveyundersökningen, göras en förnyad levnadsnivå-mätning.

Intensivstudier på ett fåtal hushåll och samhällen kommer att genomföras för att möjliggöra utförligare beskrivningar och få fördjupad förståelse för olika gruppers levnadsförhållanden och de förändringsprocesser som sker i samband med avfolkning och expansion.

Som tidigare nämnts kommer den ekonomiska analysen att göras med hjälp av en s. k. "benefit-cost" kalkyl. För att kunna utföra en "benefit-cost" analys av detta slag krävs ett omfattande empiriskt material. Insamlingen av materialet finns beskriven ovan i det sociologiska avsnittet.

Statistik

Byråchefen, docent Erland Hofsten:

Sveriges befolkning 1750 – 1970

Utgångspunkten för projektet Sveriges befolkning 1750–1970 har varit uppfattningen att det bör vara möjligt att utvinna betydligt mer ur de insamlade befolkningsstatistiska data för Sverige än vad som hittills skett. Därvid märks att intresset för historisk demografi under senare tid har ökat påtagligt. I den internationella diskussionen har man varit speciellt intresserad av att få reda på hur övergången från hög fruktsamhet och dödlighet till låg fruktsamhet och dödlighet har gått till i Europa. Man tror sig i detta sammanhang kunna vinna viktiga upplysningar, som även kan ha sin giltighet för den aktuella utvecklingen i utvecklingsländerna. Det finns knappast något annat land i världen, där denna utveckling kan studeras lika bra som i Sverige.

Boken skall till största delen bygga på föreliggande tryckt statistiskt material. I viss utsträckning kommer dock även data från SCB:s arkiv att utnyttjas. Ett flertal historiskt inriktade forskare har ägnat sig åt den svenska befolkningsutvecklingen och därvid utnyttjat ovannämnda data (Sundbärg, Wohlin, Montgomery, Heckscher, Thomas m. fl.). Under senare tid har emellertid inträffat en del viktiga nyheter på metodområdet; särskilt märks insikten om att man vid analysen bör hålla isär och separat studera skilda kohorter av födda. Genom att på nytt angripa den befintliga befolkningsstatistiken med moderna metoder bör det vara möjligt att utvinna åtskilligt nytt.

Arbetet skall inte bara gälla demografisk deskription utan också försöka komma åt beroendet mellan befolkningsutvecklingen å ena sidan och den sociala och ekonomiska utvecklingen å den andra.

Boken skall skrivas på engelska med inriktning på den internationella publiken.

Professor emer. Hjalmar Sjövall:

Statistiska undersökningar över svensk nativitet och nuptialitet

Det är för att förstå – och för att styra – ett folk alldeles nödvändigt både att känna dess aktuella mängd och fördelning (på kön, ålder, civilstånd, bostadsort m. m.) och att så noggrant som möjligt skatta dess framtida förändringar.

Sådan skattning måste bygga på bl. a. observation av det förflutna. Den svenska statistiken är både äldst i världen och föredömligt utförlig och vederhäftig och kan därför förväntas ge både goda prognoser och internationellt intressanta resultat.

Svensk nativitet och nuptialitet har under de senast förflutna 100 åren visat stora, endast delvis samvarierande växlingar under påverkan av krig (i omvärlden), ekonomi, politik, sexual-(preventiv-)teknik och moral, vilket projektledaren redan (preliminärt) visat i en serie arbeten.

Ett fördjupat studium erfordras för att testa de preliminära resultaten och finna förut ej iakttagna samband. Det kan läggas upp på många olika sätt, efter vad den aktuella frågeställningen fordrar och det tillgängliga materialet tillåter. Här skall blott två av dessa sätt framhållas.

1. Kohortstudier. Sådana har redan gjorts (av Erland Hofsten) beträffande nativiteten (Stat. Meddel. Be 1969:9) men ej beträffande äktenskaps ingående och upplösning.

2. Aborterna har förut ej inarbetats i befolkningsstatistiken. Försök härtill har gjorts men för fullgott resultat måste primärmaterialet i Socialstyrelsen och Medicinalstyrelsen nybearbetas. Magnetband finns fr. o. m. 1964 (dessförinnan endast akterna).

Statskunskap

Docent Krister Wahlbäck:

Integration, suveränitet, neutralitet

Projektet avser att undersöka några av de integrationsproblem som Sverige ställts inför under senare år, både i förhållande till Norden och till Västeuropa i dess helhet. Projektet omfattar tills vidare tre delundersökningar.

Den första delundersökningen är en studie över neutralitetsbegreppet: hur det definierats och vilka konsekvenser man i den offentliga debatten velat dra av begreppet vid utformningen av sin utrikes- och inrikespolitik

i Schweiz och Sverige 1945–70 och i Finland och Österrike 1955–70. En viktig del av denna diskussion är den som gäller olika former av internationell integration, och det är undersökningen härav som ingår i detta projekt.

Den andra delundersökningen är en studie av Nordek-frågans behandling. Den skall komparativt analysera ståndpunkter och argumentering i Nordek-frågan hos de politiska partierna, de viktigaste intresseorganisationerna och ett urval ledande tidningar i de fyra nordiska länderna. Den skall också kartlägga det samarbete som förekommit över nationsgränserna mellan partier och intresseorganisationer med likartad inriktning.

Den tredje delundersökningen är en studie av förhållandet mellan de nordiska ländernas EEC-politik och deras faktiska handelsmässiga och ekonomiska relationer till EEC. Den skall i första hand analysera faktisk integration med EEC för de fyra ländernas del och undersöka i vad mån strävanden till vidgat offentligt samarbete samvarierar med ökade bindningar av annan art på andra samhällsnivåer. Det skall ske genom att sammanställa uppgifter om trender i handel, arbetsmarknad och industriellt och offentligt samarbete, och genom att därefter systematiskt konfrontera dessa uppgifter med regeringarnas åtgärder och uttalanden i integrationsfrågan.

Psykologi/pedagogik

Fil.lic. Anders Herbert:

Beslutsfattande och arbetssvårighet

Syftet är att undersöka hur den mentala verksamheten vid genomförandet av en arbetsuppgift kan beskrivas som en beslutsprocess och i vilken utsträckning upplevelsen av arbetssvårighet kan relateras till variabler i denna process.

Undersökningen skall börja med utprovning av en metod att mäta upplevelsen av svårighet i olika arbetssituationer inom skilda yrken. Senare skall undersökas vilka för beslutsfattande relevanta variabler som kan användas för att beskriva aktiviteten i sådana arbetsuppgifter, hur variablerna kan mätas och hur de är relaterade till arbetssvårigheten.

Undersökningen förväntas vara av värde för utvecklingen av det slag av arbetsanalys som bl. a. ligger till grund för personalplacering och utbildningsplanering.

Data insamlas genom intervju, observation och enkät. Som uppgiftslämnare används dels personer som är erfarna i resp. arbetsuppgifter, dels sådana som håller på att utbilda sig för dem och dels sådana som tjänstgjort som utbildare.

Professor Ake Edfeldt:

Opinionpåverkan och tvärgs samhällskommunikation på individnivå

Den del av projektet för vilken forskningsbidrag nu erhållits är en experimentell metodstudie. Ämnesområdet är individpåverkan inom ramen för samhällsinformation i vidaste mening. Teoretisk utgångspunkt för projektet är en integrering av erfarenheterna från den sociologiskt orienterade diffusionsforskningen och den socialpsykologiska smågruppsforskningen.

Den hypotetiska bakgrunden för hela verksamheten kan uttryckas på följande sätt:

1. Varje individ kan funktionellt sett bli en opinionsbildare under förutsättning att han eller hon får tillgång till kunskaper som går utöver vad de individer har, som den sålunda informerade personen har kontakt med på arbetsplatsen, i hemmet eller eljest under fritiden.
2. Graden av känslomässigt engagemang från gruppens sida avgör såväl det tempo i vilket opinionsförändring sker som under vilka former denna förändring sker, t. ex. hur häftig debatten är eller vilket slag av försvarstaktik gruppmedlemmarna använder (enligt Festinger antingen att ändra på informatörens uppfattning eller också att försöka stöta ut honom eller henne ur gruppgemenskapen). Däremot krävs inte känslomässigt engagemang över huvud taget för att den under 1. ovan nämnda opinionpåverkan skall ske.
3. Den påverkan som tillkommer på individnivå på detta sätt ger ett direktare och starkare utslag i förändringar av individernas kunskaper, attityder och beteende än vad som är fallet när påverkan sker med hjälp av massmedia.

Det faktiska experimentet kan beskrivas på följande sätt:

1. Inom ett område (skola, regemente, arbetsplats etc.) finns ett antal individer.
2. Bland dessa tas slumpvis ut ett antal individer, dock så att de genom sin geografiska placering täcker så stor del av området som möjligt (klasser, logement, avdelningar etc.).
3. De sålunda uttagna individerna får under 10–12 timmars personlig samvaro med specialister inhämta så mycket kunskaper som möjligt från dessa.
4. Sedan de individer som fått dessa kunskaper återgått till sin normala miljö kontrolleras informationsspridningen omkring dem genom intervjuer på bestämda "avstånd" från resp. individer.

Vad metodstudien vill pröva är kontaktprinciperna under 3. ovan och diffusionsflödet under 4. ovan.

Professor Karl-Georg Ahlström:

Svenskans syntax hos hörselskadade barn. Pedagogiska implikationer

Det är ett väldokumenterat faktum att en medfödd eller tidigt förvärvad grav hörselskada ger en kraftig språklig retardering. Efter avslutad skolgång med specialundervisning når gravt hörselskadade elever, trots normal begåvning i övrigt, sällan över en nioårings genomsnittliga läs- och skrivprestationer, vilket torde motsvara det språkkunnande som kännetecknar barn i åldern under 4 år, dvs. vad de förstår av auditivt ljudna meddelanden eller kan uttrycka själva i tal. Det är således av utomordentlig vikt att söka nya vägar och metoder för att minska de hörselskadades språkliga handikapp. Den metodik som i dag huvudsakligen tillämpas vid undervisning av denna grupp grundar sig på antagandet att hörselskadades språkutveckling följer normalhörandes och endast sker i långsammare takt. Skillnaden är emellertid att undervisningen är systematiserad — lärarna *lär ut* språket utifrån vad de tror vara en normal utvecklingsgång. Våra kunskaper om *hur* normalhörande förvärvar språk och *vad* eller vilka strukturer de förvärvar i olika utvecklingsstadier är dock fortfarande ringa. Motsvarande kunskaper om de hörselskadade är ännu mindre, och det är uppenbart att undervisningens uppläggning måste till största delen grunda sig på intuition.

Inom en forskningsgrupp vid pedagogiska institutionen, LHU, har under ett antal år de hörselskadades prestationer i språkligt hänseende studerats. Det har hittills skett huvudsakligen med test av olika slag och något ingående försök att i lingvistiska termer beskriva de hörselskadades språk har inte skett. För att en pedagogisk förnyelse ska kunna ske, synes det nödvändigt att tillämpa modern lingvistisk forskningsmetodik på området, dvs. beskriva de hörselskadades språk i termer av generativ grammatik och ställa denna i relation till en motsvarande beskrivning av normalhörande barns grammatik. Undersökningen har i korthet planerats och genomföres så att skriftliga språksampel (uppsatser) från ca 130 hörselskadade elever i åldern 11–13 år analyseras, en tentativ beskrivning av en begränsad del av grammatiken sker, och de regler som kan isoleras prövas därefter på en ny grupp hörselskadade i åldern 11–13 år och även på en grupp normalhörande i åldern 3–5 år.

Implikationerna av detta är flera. Omedelbart vinnes att en metodisk utveckling kan ske som kan tillämpas inom andra områden, t. ex. inläring av svenska som främmande språk (invandrare). De pedagogiska konsekvenserna är på sikt, att undervisning i svenska kan läggas upp på ett sådant sätt, att språkliga regler införes antingen i den ordning som normalhörande förvärvar dem eller om parallellitet inte existerar (beroende t. ex. på att inläringen sker i olika åldrar) enligt en logisk ordning. I båda fallen kan man räkna med en effektivisering av undervisningen.

Samtidigt ökar även vår kunskap om den normala språkutvecklingen. Dessutom innebär det möjlighet att bedöma om de hörselskadades

åtbördsspråk, som har en från verbalt språk avvikande struktur, påverkar de hörselskadades verbala språk. Man skulle således kunna belysa flera för de hörselskadades undervisning fundamentala frågeställningar samtidigt som kunskap om det normala språktillägnet ökar.

Docent Lars Kebbön:

Psykologiska undersökningar av mental retardation: A bilitetsstruktur och social anpassning

Genom den ökade industrialiseringen och urbaniseringen samt genom automatiseringen i arbetslivet möter en allt större del av de begåvningshandikappade svårigheter på arbetsmarknaden. Även dagens arbetsliv torde dock inrymma uppgifter som kan klaras av begåvningshandikappade under förutsättning av rationell planering. Man måste därvid beakta såväl deras specifika begränsningar som vad individen trots sitt handikapp ändå klarar. Samhällets sätt att fungera – positivt och negativt – är ofta avgörande.

Det är väsentligt att närmare studera denna process: Vilka typer av handikapp i begåvnings- och anlagsstruktur är mest kritiska? Vilka är de direkta orsakerna till omhändertagande och vilka omständigheter i miljön har betydelse för bristande anpassning? Om man skall dra verklig nytta av en mer nyanserad diagnos är det emellertid en förutsättning att man också får differentierade åtgärdsalternativ. Individens förutsättningar och möjligheter att utnyttja dem bestäms i väsentliga avseenden av hans miljö.

Delprojekt I. Undersökningar av abilitetsstruktur

Det har kunnat visas att en anlagsdifferentiering föreligger även hos svagbegåvade. Fortsatt analys av den differentierade begåvnings- och anlagsstrukturen på lägre begåvningsnivåer kan förmodas ge underlag för en mer realistisk och i vidaste mening terapeutiskt fruktbar diagnostik av intellektuella handikapp än konventionell intelligenstestning.

Kritisk analys av frågan huruvida en anlagsprofil har bättre prognosförmåga i fråga om social anpassning än genomsnittsmått på intellektuell förmåga sker genom jämförelser mellan psykometriska mått och anpassningsdata med användande av statistisk metodik.

Delprojekt II. Social anpassning och abilitetsstruktur hos vårdade och icke vårdade vuxna med begåvningshandikapp

Delprojektets målsättning är att jämföra vårdade och icke vårdade svagbegåvade med avseende på begåvningsstruktur, social bakgrund och anpassning för att identifiera variabler som är kritiska för omhändertagande för vård eller andra omsorger från samhällets sida.

De första resultaten visar att det finns en relativt stor grupp

människor, ca 1 % bland manliga 19-åringar, som trots att de har samma allmänna intelligensnivå som vårdade, lindrigt utvecklingsstörda, troligen klarar sin sociala anpassning relativt bra och som efter skolan inte har kommit i kontakt med samhällets speciella omsorger för utvecklingsstörda.

I de fortsatta stegen skall social bakgrund och begåvningsstruktur för denna socialt anpassade grupp beskrivas och jämföras med olika vårdgrupper på samma begåvningsnivå. Det är av intresse att identifiera en riskgrupp, som på grund av samhällets utveckling ej kan förväntas klara sig utan speciella insatser. Utifrån sociala data och intelligensstruktur försöker man inom delprojektet att förutsäga vilka som kan tänkas tillhöra en sådan riskgrupp och vilka insatser som är av betydelse för att de skall klara sin anpassning till arbete och dagligt liv.

Delprojekt III och IV. Svagbegåvade män och deras sociala anpassning

I enlighet med dagens vårdideologi strävar man att integrera handikappgrupper i samhället, vilket bl. a. yttrar sig i att psykiskt utvecklingshämmande allt oftare bor i vanliga bostadsområden. Detta skapar nya problem, som berör de mellanmänskliga relationerna och kräver att problemet mental retardation angrips också socialpsykologiskt.

För att belysa denna problematik genomförs uppföljningsundersökningar av några grupper män som vårdats vid specialistsjukhus och tidigare genomgått psykologiska undersökningar. Genom undersökningarna erhåller man en bild av dessa mäns samhällsanpassning och särskilt de moment som varit kritiska för deras anpassning och försörjning.

Juridik/kriminologi

Dr.jur. Joachim Nelhans:

Utlänningen på arbetsmarknaden

Forskningsprojektet har som sin uppgift att genomföra en undersökning av de lagliga förutsättningar enligt vilka en utlänning äger tillträde till den svenska arbetsmarknaden.

En central fråga är invandrarverkets (tidigare utlänningskommissionen) praxis för beviljande av arbetstillstånd. I detta sammanhang är det av intresse att följa upp utvecklingen av det inflytande på denna praxis som parterna på arbetsmarknaden kunnat få. Samtidigt görs ett försök att kartlägga vilka synpunkter – bl. a. behov av arbetskraft för industrin, politisk asyl och omhändertagande av flyktingar på grund av internationella överenskommelser – som tid efter annan bestämt tillståndsgivningen. En annan fråga att belysa är i vilken utsträckning tanken om en fri

folkförflyttning, som den nu gällande utlänningslagen bygger på, förverkligats i lagar och förordningar. Andra problem är arbetsförmedlingens medverkan vid förverkligandet av en fri arbetskraftsförflyttning. Utlänningens rätt till sociala förmåner har aktualiserat frågan om hans likställighet med svensk arbetstagare överhuvudtaget. Frågan om integrationen av utlänningen i det svenska samhället står även i samband härmed.

Tanken om den fria folkförflyttningen som realiserats i den gemensamma nordiska arbetsmarknaden har framkallat problem med avseende på den finska invandringen. Undersökningen av dessa problem har lett vidare till frågor som kan uppkomma i en större europeisk arbetsmarknad. I detta sammanhang kommer att diskuteras frågan om samexistens mellan den nordiska arbetsmarknaden och EEC.

Socialmedicin/psykiatri

Docent Erik Olof Hagnell:

En studie av de psykiska sjukdomarnas förekomst i en förut undersökt befolkning med särskild hänsyn till sociala förhållanden och förändringar

Undersökningar från skilda länder tyder på att missanpassning och psykisk ohälsa kan härröra ur sociala och andra miljöförhållanden, inte minst på grund av de snabba förändringar som samhället undergår. En svaghet i hithörande undersökningar är dock att de i många fall avselektade grupper samt framför allt att de utgör tidsmässiga tvärsnitt och inte följer en och samma befolkningsgrupp parallellt med de sociala förändringarna. Risken ligger också nära att ett eller annat samband tolkas som miljöns inverkan på individen, medan det i själva verket kan vara uttryck för individens inverkan på miljön. Det är önskvärt att man äger någon kunskap om de enskilda människorna vid undersökningsperiodens början.

Denna undersökning har ett utgångsmaterial som ger en enastående möjlighet till longitudinell undersökning i berörda avseenden över 15 resp. 25 år. 1947 undersökte E. Essen-Möller et al. totalbefolkningen i två socknar i Skåne, 99% av 2 550 personer. Dessa individuella undersökningar avsåg inte bara kartläggningen av psykisk sjuklighet utan även bedömning av de friska invånarna med avseende på normala personlighetsvarianter, klagomål över besvär, sociala förhållanden m. m. Tio år senare undersökte Hagnell åter samma personer. Han kunde beräkna frekvensen av såväl förstagångsinsjuknanden som recidiv av psykisk sjukdom. Han påvisade vissa samband mellan insjuknandefrekvensen och de sociala personlighetsmässiga bedömningar som företagits tio år tidigare. Hagnell undersökte även alla nytillkomna (födda + nyinflyttade), 1 013 personer, inom samma område som Essen-Möller och fick en ny tvärsnittsundersökning med beskrivning av 99% av

invånarna. Innan dessa resultat blir för gamla, är det av stort värde med en tredje undersökning. Under tiden 1947–1972 har stora förändringar skett vad gäller levnadssituationer och sociala förhållanden. Huvuduppgiften blir denna gång att studera dessas inverkan på individen.

Undersökningen skall som tidigare i huvudsak bygga på individuella intervjuer utförda av psykiatriskt skolade läkare. Givetvis kommer senare års erfarenheter att utnyttjas i såväl fältarbete som den slutliga bearbetningen. Någon undersökning av detta slag finns ej förut i litteraturen.

Övrig medicin

Laborator Torbjörn Malmfors och docent Bo Holmberg:

Studier över effekterna av industriella lösningsmedel på cellulära funktioner

Forskningsverksamheten vid den toxikologiska sektionen på Arbetsmedicinska institutet innefattar studier över skadliga effekter av kemiska ämnen som förekommer i arbetslivet. Målsättningen är en tillämpad grundforskning som leder till ökad kunskap om skadliga verkningar av kemiska ämnen på människa. Resultaten kommer att ligga till grund för åtgärder som förbättrar arbetsmiljön och minskar riskerna för uppkomsten av yrkesskada eller yrkessjukdom.

Det experimentella arbetet är för närvarande inriktat på studier över effekterna av organiska lösningsmedel på cellulär och subcellulär nivå. I första hand studeras verkningarna av organiska lösningsmedel på cellmembranfunktioner hos röda blodkroppar, på *in vitro*-odlade celler och på nerv- och organpreparationer. Avsikten är att korrelera lösningsmedlens potentiellt narkotiserande och berusande effekter på organismen till reversibla och/eller irreversibla skador på generella och speciella membranfunktioner hos celler *in vitro* och *in vivo*. Vidare skall verkningarna på olika cell- och organsystem jämföras för olika organiska lösningsmedel för att klarlägga verkningsmekanismerna bakom några av dessa ämnens membranskadande effekter.

Naturvetenskap

Professor Jan Rydberg:

Anskaffning av kontroll- och styrenhet för utveckling av förfarande att rena industriella avfallslösningar från metaller och syror

I Sverige finns f. n. ca 100 industrier som förorenar våra vattendrag med metaller och syror i halter avsevärt överstigande de maximala värden Naturvårdsverket rekommenderar. Sådana industrier är järn- och stålverk, galvanisk industri, gruvor, garverier, etc. Föreningarna leder till förgiftning av vattendrag, skapar behov av kommunala rötverk, m. m. och utgör dessutom en förluskälla för industrin. Vätskeextraktion, en metod som är relativt okänd i vårt land, visar emellertid lovande möjligheter att rena sådana avfallslösningar.

Vätskeextraktion är en metod att selektivt avlägsna metaller eller syror ur en vattenlösning och överföra dem i koncentrerad form till en annan vattenlösning. Mediet utgöres av ett organiskt lösningsmedel innehållande lämpliga reagens. Tekniken som nu bl. a. användes för utvinning av uran och koppar ur låghaltiga malmer, är lämpad för såväl utspädda som koncentrerade lösningar. För utveckling av nya processer krävs emellertid ett omfattande experimentellt arbete.

Vid Institutionen för kärnkemi, CTH, Göteborg, har under många år bedrivits forsknings- och utvecklingsarbete på detta område, vilket bl. a. lett till att en speciell metod för snabba undersökningar, AKUFVE, framtagits. AKUFVE-tekniken medger att experimentella data erhålles ca 100 gånger snabbare än med konventionell teknik.

Till AKUFVE-utrustningen utvecklas nu, med bidrag från Riksbankens Jubileumsfond, ett avancerat beräknings- och kontrollsystem som styrs av en dator. Detta system kommer att möjliggöra en kontinuerlig insamling och utvärdering av mätdata under pågående experiment och ett snabbt utförande av de komplicerade beräkningar som erfordras för utvärdering och optimering av vätskeextraktionsprocesser. En utrustning av detta slag möjliggör ett snabbt framtagande av vätskeextraktionsprocesser, vilka kan lösa industrins akuta behov av renings- och återvinningsmetoder för metaller och syror från vattenlösningar.

Professor Ivar Hessland:

Inköp av fartygsutrustning för maringeologisk forskning

Anslaget skall användas till navigatorisk och maskinell utrustning av geologiska institutionens forskningsfartyg för maringeologiska undersökningar.

Fartyget är i första hand avsett för reflektions- och refraktionsseismiska mätningar, provtagning av havsbotten och bildupptagningar av densamma. Syftet med undersökningar av dessa slag är att erhålla sådan

kännedom om havsbottens geologiska förhållanden att geologiska kartor över densamma kan framställas. Slutmålet är en geologisk kartering av den svenska kontinentalsockeln.

Den vetenskapliga apparaturen har till olika delar utvecklats och provats under en period av sju år och utgör en tillräcklig basutrustning för undersökningar av ovan nämnda slag.

Den reflektionsseismiska apparaturen utgör den centrala delen av den vetenskapliga utrustningen. Med densamma upptas under fartygets gång profiler av lösa avlagringar och sedimentära bergarter på i princip samma sätt som ett ekolod registrerar vattendjupet. Den akustiska signalens penetrationsdjup i havsbotten beror i första hand på dess frekvens. Denna kan primärt varieras allt efter avlagringarnas beskaffenhet men kan också i efterhand väljas från bandupptagna registreringar grundade på sändningar omfattande breda frekvensintervall. Vid återspelning med önskade frekvenser kan man sålunda framställa profildiagram med maximal skärpa av sådana delar av lagerföljderna som är av särskilt intresse.

Reflektionsseismiska diagram belyser skiktning och interna strukturer men ger ingen korrekt upplysning av de enskilda lagrens tjocklek. Denna beräknas ur reflektionsdiagrammen på grundval av ljudets gånghastighet i varje enskilt lager. Gånghastigheten fastställs medelst refraktionsseismiska mätningar. Därvid brukas i regel två fartyg: ett som sänder den seismiska signalen och ett som registrerar refraktionssvaren. I föreliggande fall är registreringsfartyget ersatt av ett s. k. sonobojssystem, som tar upp svaren och transmitterar dem vidare till sändarfartyget medelst radioöverföring.

De seismiska mätningarna ger ingen upplysning om lagerföljdernas geologiska ålder. Detta sker medelst paleontologisk och litologisk analys av upptagna bergartsprover. Särskild apparatur för sådan provtagning har konstruerats.

Likaså har apparatur konstruerats för bildupptagning av geologiska förhållanden på havsbotten.

I samband med det tekniska utvecklingsarbetet av den vetenskapliga apparaturen har ca 20 000 km² profilerats medelst kontinuerlig reflektionsseismik och sammanlagt ca 25 000 km² av den svenska kontinentalsockeln karterats geologiskt.

Doc. Mats Sonesson m. fl.:

Terrester ekosystemanalys, tundraprojektet

Inom det Internationella biologiska programmet (IBP) görs en stor satsning för närvarande på tundraforskning bl. a. i USA och USSR. Detta kan förefalla märkligt med tanke på alla angelägna uppgifter som finns inom mindre marginella områden. Intresset förklaras framför allt av att ekosystemen inom tundrabiomet är jämförelsevis enkla och opåverkade. Inom terrestra områden på lägre breddgrader har ekosystemen ofta

komplikerats genom betydande mänsklig påverkan. På goda grunder kan man därför anta, att åtskilliga grundläggande egenskaper hos ekosystemen snabbare klarläggs inom tundrabiomet än annorstädes. Eftersom målsättningen för IBP bl. a. gäller att utreda förutsättningarna för ett ökat eller varaktigt mänskligt utnyttjande av de biologiska naturresurserna, utgör tundran en viktig källa för att vinna de oundgängliga baskunskaperna.

Under sommaren 1970 påbörjades det svenska tundraprojektet med ett myrområde strax öster om Abisko i Torne Lappmark som undersökningsobjekt. Vid planeringen utgicks från att ett fullständigt program skulle genomföras i enlighet med internationell rekommendation. Ett tiotal forskare representerande samtliga aktuella ämnesområden enades under våren 1970 om riktlinjerna för en sådan undersökning i Stordalen (10 km öster om Abisko) och i början av juli inleddes de egentliga fältarbetena.

Svenska IBP-kommittén och ett flertal olika forskningsorganisationer visade stort intresse för detta svenska engagemang i ett internationellt samarbetsprojekt. NFR:s Ekologikommitté liksom Vetenskapsakademien stödde sålunda projektet beträffande vissa mindre kostnader i inledningskedet. Forskningen fick dock för övrigt bedrivas helt vid sidan av annan forsknings- och undervisningsverksamhet.

Med anslag från Riksbankens jubileumsfond och Ekologikommittén kunde tundraprojektet under verksamhetsåret 1971/72 ges en fastare organisation genom anställning av viss vetenskaplig och teknisk personal. De begränsade ekonomiska resurserna gjorde emellertid att den ursprungliga planen om ett fullständigt program inte kunde följas, utan undersökningarna fick inskränka sig till primärproduktion och mikrobiologi/nedbrytning.

Från det svenska projektet kommer nu bidrag beträffande de botaniska och mikrobiologiska subsystemen att kunna lämnas för det internationella syntesarbetet inom de arbetsgrupper som speciellt tillsattes härför 1970. Däremot kan medverkan inte ske för den syntes som rör det totala tundra-ekosystemets funktion.

Teknik

Civilingenjör Jon Sigurdson:

Teknikspridningen i Kina

Projektet avser att beskriva och analysera överföringen av tekniskt-industriell kunskap från städer till landsbygd. Avsikten är att analysera förutsättningar och mekanismer för denna teknikspridning och pröva hypotesen att reformer under de senaste åren – inom industriplanering, utbildning, forskning och utveckling – utformats för att stödja teknikspridningen från städer till landsbygd.

Den fortfarande relativt låga avkastningen inom det kinesiska jordbruket motiverar en industrialisering med inriktning på jordbrukets behov. Det snabbt växande antalet personer i arbetsför ålder motiverar sannolikt en industrialiseringspolitik med tonvikt på relativt arbetsintensiv teknik. De nämnda motiven synes starkt ha bidragit till den omfattande roll som tilldelats industrier inom Kinas län som genomsnittligt har en befolkning om 300 000 personer.

Den gradvisa utvecklingen av länsindustrierna och deras relationer till företag och institut i större städer analyseras och undersöks i första hand. Industristrukturen inom ett län består av relativt små företag inom såväl lätt som tung industri. Företagen är i första hand inriktade på jordbrukets modernisering och den lokala befolkningens behov men fungerar redan, och kommer sannolikt framgent att få en ökande betydelse, som underleverantörer till större nationella industrier.

Uppbyggnaden av länsindustrier sker med utgångspunkt från lokala resurser av kapital och råmaterial. I uppbyggnadsskedet har relationerna till företag, konstruktions- och forskningsinstitut i större städer stor betydelse. Ett viktigt inslag i Kinas industriella utveckling torde vara att forskning och teknisk utveckling åtminstone delvis starkt kommit att påverkas och styras av programmen för landsbygdens modernisering och industrialisering.

Undersökningen är baserad på studier av information från kinesisk press och radio samt besök i Kina. Ett första besök med inriktning på uppbyggnaden av lokala småindustrier genomfördes i december 1971. Ett andra, förhoppningsvis längre, besök kommer möjligen att kunna genomföras under hösten 1972 – med inriktning på relationerna mellan de lokala små industrierna och större företag och forskningsinstitut.

Humaniora

Docent Gunnar Qvist:

Kvinnorna i industrialismens samhälle

Projektets utgångspunkt är två kända men föga utforskade historiska fakta: 1. Kvinnorna har i industrialismens samhälle blivit utsatta för en först juridisk och sedan faktisk diskriminering i olika avseenden. 2. De senaste femtio årens allt klarare ställningstaganden till förmån för reell jämlikhet mellan könen på arbetsmarknaden och i det politiska livet har avsatt tämligen blygsamma praktiska resultat.

Projektet vill söka kartlägga orsakerna till denna utveckling, vill ge bidrag till svar på frågan: Varför har manssamhället så föga rubbats under emancipationsskedet, trots en allt tydligare formulerad officiell jämlikhetspolitik?

Karakteristiskt för projektet är att det avser att arbeta med ett antal stående teman eller frågeställningar, som alla skall peka fram mot den

övergripande frågan om diskrimineringens orsaker och jämlikhetspolitikens misslyckande. Exempel: På arbetsmarknaden: behovsprincipen kontra likalönsprincipen. Beträffande reformlagstiftningen före den kvinnliga rösträttens införande: Vad förmådde männen att genomföra kvinnans formella emancipation? I det politiska livet: Varför har kvinnorna trots majoritet i väljarkåren ej förmått att med politiska medel genomdriva jämställdhet? På det ideologiska fältet: Hur har partier, organisationer, massmedia, litteratur etc. förhållit sig till tre närmare preciserade huvuduppfattningar om kvinnans egenskaper och samhällsställning?

Då utvecklingen i alla industriländer – östblocksstaterna inte undantagna – varit tämligen likartad, är frågeställningarna i princip giltiga för hela västvärlden och kan alltså appliceras på vilket industriland som helst.

Projektet är tänkt att inom forskarutbildningens ram engagera forskare från olika discipliner. Utöver att ge stimulans till forskning är det – i varje fall under de två första åren – främst inriktat på att producera hjälpmedel i form av resonerande bibliografier, internationella översikter över emancipationslagstiftningens utveckling, statistiska sammanställningar rörande demografiska och yrkesmässiga förhållanden etc. Ämnet kvinnohistoria är utpräglat tvärvetenskapligt, varför stöd i form av t. ex. problemorientering, uppslag och statistiska serier bedömts nödvändigt för att doktorander inom fastställda tidsramar skall kunna slutföra väsentliga undersökningar. Dessutom är ett efter vissa genomgående principer bearbetat basmaterial oundgängligt, om de olika delundersökningarna skall kunna centreras mot den övergripande frågeställningen och senare kunna bli objekt för ytterligare systematisering.

Hjälpmidlen avser i första hand att underlätta studier av svenska förhållanden men bearbetningen kan senare utsträckas till att avse även andra länder – för att stimulera forskare att angripa motsvarande problem i t. ex. de nordiska grannländerna, i övriga Europa och i USA.

När ett antal delundersökningar föreligger, bör den använda systematiken kunna inbjuda till prövning av vissa generella hypoteser rörande orsakerna till den särställning kvinnorna kommit att inta i det västerländska industrisamhället.

Museichef Lili Kaelas, muscichef Bengt Hubendick, professor K. Gösta Eriksson:

Stenåldersboplatsen Bua Västergård i Göteborg

1970 provundersökte Göteborgs arkeologiska museum en stenåldersboplats på grund av att marken skulle exploateras. Den visade sig tillhöra ett av de äldsta bosättningsskedena i Västsverige (ca 7 000–8 000 år sedan). Fyndmaterialet var unikt, såtillvida att det förutom rikligt med flintredskap och -avslag från redskapstillverkning utgjordes av en ansevärd mängd bevarade djurben, dvs. allt utgörande rester efter bosättningen. De geologiska förhållandena gav vid handen att boplatsen varit belägen vid havsstranden. Under en stigning av havsnivån har boplatsresterna spolats

ner och inlagrats i olika geologiska lager.

Med anledning av detta planerades ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt med avsikt att vidareundersöka boplatsen, innan området helt förstörts av exploateringen. Syftet är att med hjälp av den arkeologiska, geologiska och zoologiska vetenskapen söka belysa fångstmänniskans miljö och hennes ekologiska inpassning i och beroende av denna. På grund av att det är första gången i Västsverige som ett så fullständigt material påträffats från denna tid, så öppnas genom denna undersökning en möjlighet att täcka en stor lucka i västsvensk stenåldersforskning.

Undersökningen omfattar dels en utgrävning av boplatsen, varvid man säkerställer ett material av flintredskap och -avslag samt djurben och olika slags prover, dels en vidarebearbetning av dessa fynd och data. Genom redskapens typ och sammansättning kan en ungefärlig tids- och kulturbestämning göras. Denna arkeologiska tidsbestämning blir emellertid mycket ungefärlig, på grund av att en modern västsvensk stenålderskronologi saknas. En viktig del av undersökningen blir därför de naturvetenskapliga undersökningarna för att bl. a. få fram en noggrannare tidsbestämning. Detta sker med hjälp av geologi, pollenanalys och den radioaktiva metoden C^{14} . Därigenom skapas grunden för en genomgång av hela den västsvenska stenålderskronologien, vilket dock ligger utanför projektets ram.

De geologiska undersökningarna syftar bl. a. till att söka ge en så detaljerad bild som möjligt av områdets postglaciala terräng-, vegetations- och klimatförhållanden samt nivåförändringar inom området, vilka intimt hänger samman med traktens möjligheter för bebyggelse.

Djurbensmaterialet bestäms osteologiskt, varigenom ges möjlighet att se vilken typ av jakt och fiske som denna fångstkultur var baserad på. Underlag skapas för en bedömning av jaktrevirets storlek samt frågan om säsongsbosättning. Vidare kan eventuellt spåras en domestikation. Efter bestämning och bearbetning av det arkeologiska och osteologiska materialet planeras en jämförande analys av motsvarande material i andra områden. Därigenom skapas en västsvensk referensyta till vissa delar av det pågående forskningsprojektet "Norrlands tidiga bebyggelse" (som också bedrivs med anslag från Jubileumsfonden) samt till pågående undersökningar i främst Skåne.

Tyngdpunkten i projektet ligger således i att med hjälp av de olika data som den arkeologiska, geologiska och zoologiska vetenskapen kan få fram rekonstruera miljön (landskapet, vegetationen, klimatet och faunan) vid tiden för bosättningen. Utifrån detta belyses näringsunderlaget och den därav betingade ekonomin, dvs. hur man utnyttjade naturresurserna, vilket kastar ljus över förutsättningarna för fångstmänniskans liv i Västsverige för ca 8 000 år sedan.

Doc. Per Göran Råberg:

Kritisk inventering av äldre och nyare arkitekturteorier, i syfte att fastställa deras användbarhet för en modern estetisk miljöforskning

En av de viktigaste orsakerna som nämnts till de ständigt upprepade misslyckandena när det gäller att skapa en human miljö är den ensidiga inriktningen på tekniska och ekonomiska problemställningar i planeringen, eller rättare: bristen på intresse och kunskaper rörande de estetiska och emotionellt betingade miljökraven. Denna ensidighet är knappast att betrakta som något tillfälligt avsteg från arkitekturens upphöjda målsättningar, den är djupt förankrad i den förhärskande arkitektideologin. De moderna miljöerna är konsekventa yttringar av det rationalistiska arkitekturprogram som i vårt land formulerades omkring 1930 av den tidiga funktionalismen. Det skedde då i strid med en föråldrad estetik och under trycket av knappa ekonomiska samhällsresurser. Trots förbättrad levnadsstandard upphöjdes sedan minimiplanering och teknokratisk puritanism till högsta yrkesmoral. Urvalsprinciperna till miljöplaneringens spärrade utbildningslinjer bidrog snart till att avskärma arkitekturen från de väsentligare estetiska frågeställningarna och yttringarna i samhället. Anmärkningsvärt är t. ex. hur totalt arkitekturen och stadsplaneringen har undgått att påverkas av den sensualistiska utvecklingstrend som präglade det senaste decenniets utveckling inom konsten, modet, musiken, ja inom kulturen och livsföringen överhuvud.

På andra håll och utanför allt inflytande på planeringen har samtidigt kunskaperna om människans estetiska behov och uttrycksmöjligheter vidgats och fördjupats. Inom psykologin har i omfattande undersökningar den mänskliga varseblivningens villkor och mekanismer klarlagts. Med utgångspunkt från bl. a. Fechner har en experimentell estetik utvecklats, som i objektiva studier vill klarlägga lagarna för den konstnärliga upplevelsen.

Alla dessa nya och mer eller mindre glömda kunskaper om människans estetiska natur borde på ett helt annat sätt än som nu sker komma den konkreta miljödebatten till godo och transponeras till praktiska experiment. Även om en hel del av de teoretiska experimenten säkerligen inte kommer att tåla verklighetens avslöjande ljus, finns här tillräckligt mycket av värde att hämta. Bortsett från de konkreta uppslag en systematisk inventering kan ge. bör den kunna ge impulser till en mer mångfasetterad diskussion. Målet är naturligtvis en rikare miljö.

Ovanstående utgör motiveringen till den planerade inventeringen av äldre och yngre estetiska och psykologiska teorier med anknytning till den visuella miljön. Tidigare insatser på området saknas inte; prof. Sven Hesselgren är väl den främste i vårt land som ägnat dessa frågor sitt intresse. Likafullt torde det finnas utrymme för en bred och översiktlig inventering som den här avsedda, det gäller inte minst för de äldre arkitekturteorierna men också för konstteoriens område. Överhuvud torde man kunna säga att de kvalificerade estetiska frågeställningarna

behandlats något styvmoderligt av den hittillsvarande forskningen i miljöperception.

Professor Bo Wallner:

Forskning i vår tids musik med särskild inriktning på en förnyelse av undervisningsmetoder och läromedel

Det svenska musiklivet har under senare år kraftigt expanderat. Allt fler ungdomar spelar och sjunger, allt fler ägnar sig åt ett aktivt musiklyssnande. Detta ställer stora krav, och i många fall nya krav på dem som undervisar i musik. Men den musikpedagogiska forskningen – den som skall hjälpa till med material, metoder och idéer för att möta denna utveckling – den forskningen har länge måst leva på sparlåga, trots en lång rad framställningar i ärendet i petitor från Musikhögskolan i Stockholm (tidigare genom Musikaliska Akademien) och genom statliga utredningar.

I detta onekligen kritiska läge har de anslag som Jubileumsfonden 1970 och 1971 beviljat för projektverksamhet vid Musikhögskolan i Stockholm gett möjligheter till synnerligen viktiga och delvis även unika pedagogiska arbetsuppgifter.

De områden som rutades in i den första ansökan gällde dels s. k. ljudslöjd (dvs. arbete med metoder för elektronisk musik på sådan elementär nivå att de passar för musikundervisningen i bl. a. grundskola och gymnasium), dels metodundersökningar för områden som jazz och pop (man har här under senaste tid alltmer börjat använda det gemensamma namnet improviserad musik), dels utarbetandet av studiematerial för instudering av all den nya körmusik på olika svårighetsnivåer, som komponeras och som väcker ett mycket stort intresse både bland amatörer och yrkessångare.

Av dessa tre projekt beviljades anslag för de båda senare, alltså för improviserad musik och för den nya körmusiken.

Arbetsformerna är genomgående pedagogiskt experimentella, i samarbete mellan pedagoger/tonsättare och elever (=testgrupper). Grundmodellen för arbetet kan beskrivas så här – med närmaste utgångspunkt i körprojektet:

Genom analyser får man fram karaktäristiska drag i den nya musiken, framförallt då sådana uttrycksmedel som kan bedömas som svåra att utföra, tacksamma att utveckla etc. Med detta material som grund utarbetas så modeller som testas i olika sammanhang, diskuteras, formas om, ännu en gång testas etc. Det är som en analytisk-pedagogisk-konstnärlig smältdegel, vars resultat till sist skall bli ett omfattande grundstoff av melodier, rytmer, samklanger och de mest skiftande vokala/röstliga uttrycksmedel – allt avsett som ett erfarenhetsmaterial för framtida komponerande och undervisande. Det bör kanske särskilt betonas att detta material kommer att omfatta inte bara specialistnivåerna utan också sådana avnämrankategorier som skol- och amatörkörer.

I princip används samma modell också för arbetet med den improviserade musiken, låt vara att det analytiska momentet där spelar en större roll först på senare stadier.

Ett första resultat av projektverksamheten föreligger i *den rapport från jazzseminarierna våren 1971* som utarbetats av tonsättaren och t.f. lektorn i gehörslära vid Musikhögskolan i Stockholm *Per-Gunnar Alldahl*.

Professor Karl-Hampus Dahlstedt :

Kontrastiv syntax

Delprojektet "Kontrastiv syntax" inom riksprojektet "Svenska språket i nutidens samhälle" har till syfte att med tillämpning av den moderna lingvistikens metoder utforska likheter och skillnader mellan svenskans och olika invandrarspråks, till en början finskans, grammatiska strukturer. De grundläggande teoretiska resultat, som delprojektet når fram till, skall sedan bearbetas och presenteras på ett sådant vis att de kommer att kunna utnyttjas i språkundervisning och språkinläring.

Delprojektet syftar särskilt till att underlätta inläringen av svenska hos invandrare. Men dess resultat bör också blir användbart vid svenskundervisningen för personer med olika invandrarspråk som utgångsspråk i andra sammanhang, t. ex. med finska som utgångsspråk i grundskolan i Norrbotten och i Finlands finska läroverk. Vid sidan av detta praktiska mål bör projektet lämna betydelsefulla bidrag till den allmänna syntaxteorin.

Delprojektets arbetsgrupp omfattar den kontrastiva synen på språkundervisning och språkinläring. Denna innebär, att hänsyn så långt möjligt alltid tas till elevernas modersmål, såväl vid själva undervisningen som vid författandet av läroböcker. Delprojektet kommer i hela sin uppläggnings att kännetecknas av en ganska stor öppenhet, så att kontrastiv forskning ifråga om såväl olika utgångsspråk som andra nivåer i språket än syntaxen kan knytas till detta i mån av personella och ekonomiska resurser. Delprojektet beräknas sysselsätta två heltidsanställda forskarassistenter och en sekreterare samt tillfälliga experter. Delprojektet startade den 1 januari 1972 och beräknas pågå i fyra år.

Övrigt

Fillic. Herbert Lagman:

Sammanställande av svensk-estnisk ordbok

Projektet avser sammanställandet av manuskript till en svensk-estnisk ordbok. En svensk-estnisk ordbok utkom i Dorpat i Estland 1940 under redaktion av prof. Per Wieselgren, prof. Gustav Suits och phil.dr. Paul Ariste. Ordboken sammanställdes och utgavs med stöd av Humanistiska

forskningsrådet i Sverige och med statligt stöd från estniska regeringen. Detta verk omtrycktes i Stockholm 1945. Ordboken blev emellertid snart slutsåld och är sedan länge inte mera tillgänglig varken i bokhandeln eller antikvariskt.

Behovet av en ny ordbok är därför akut. Eftersom arbetet på den gamla ordboken påbörjades redan 1936, kan en oförändrad utgåva inte längre anses ändamålsenlig, detta med tanke på det enorma tillskott i form av nya ord och uttryck som det svenska språket fått till följd av de senaste decenniernas snabba utveckling på samhällslivets alla områden. En grundlig omarbetning på ordboken är därför av nöden. Detta arbete beräknas ta ca ett år.

Statistiska uppgifter angående verksamheten 1965–1971

I följande två tabeller redovisas en statistisk översikt över anslagens fördelning mellan ämnesområden, dels för år 1971, dels för hela den tid under vilken Jubileumsfonden varit verksam, 1965–1971. Genom att många projekt, särskilt de som har större omfattning, är av tvärvetenskaplig karaktär, kan en exakt fördelning av anslagen inte åstadkommas. Sådana projekt har i sin helhet förts till det ämnesområde som har bedömts vara mest centralt för projektet. Den fördelning av anslagen, som redovisas i tabellerna, är därför behäftad med vissa felmarginaler. I stort sett torde den emellertid ge en ungefärlig uppfattning om inriktningen av fondens verksamhet.

Liksom under tidigare år har fondens anslagsgivning i betydande grad koncentrerats på samhällsforskning i vid mening. De ämnen som sammanförts under beteckningen samhällsvetenskap, har fått nära 49 procent av anslagsbeloppet under 1971. Detta är ca två procentenheter mindre än för hela perioden 1965–1971. Koncentrationen på samhällsvetenskap har alltså 1971 varit något mindre än tidigare. Förändringen är emellertid inte större än att den kan förklaras av tillfälliga förskjutningar. De olika ämnenas procentuella andelar förändras ofta starkt år från år. Så var t. ex. samhällsvetenskapernas andel av anslagen under föregående år, 1970, hela 56 procent. Sådana variationer i de olika ämnesområdenas andelar förklaras ofta av att något stort projekt tillkommit eller slutförts inom ett ämne.

Under 1971 har framför allt de humanistiska ämnena ökat sin andel av anslagen. De fick detta år nära en fjärdedel mot 13 procent över hela perioden 1965–1971. Större delen av denna ökning förklaras av att ett par stora sedan länge pågående projekt bl. a. inom arkeologi under året fick stora fortsättningsanslag för upp till tre års verksamhet.

Bland samhällsvetenskaperna har främst nationalekonomi och pedagogik/psykologi ökat sina andelar, medan kulturgeografi och statistik trängts tillbaka. Bland övriga discipliner har den ökade satsningen på humaniora resulterat i minskade andelar bl. a. för medicin och naturvetenskap.

Det förtjänar understrykas att den jämfört med tidigare år stora satsningen på projekt inom humaniora inte är uttryck för någon ändrad anslagspolitik från styrelsens sida, utan endast som ovan sagts en tillfällig konsekvens av att ett antal stora projekt på området under året behövt förnyade anslag för sin fortsatta verksamhet. I en principdiskussion vid ett av styrelsens sammanträden under året har det fastslagits, att det enligt styrelsens uppfattning fortfarande finns skäl att behålla den hittillsvarande huvudinriktningen av anslagsfördelningen: att – utan att utesluta något forskningsområde – koncentrera stödet till sådan forskning som kan bidra till en belysning av problem som sammanhänger med effekterna på individerna och samhället av den tekniska, ekonomiska och sociala utvecklingen.

Under 1971 beviljades helt eller delvis 117 ansökningar av 206 ingivna. De beviljade anslagen uppgick till 18,6 milj. kr. medan de helt avslagna ansökningarna avsåg ett belopp om 27,4 milj. kr. Summan av dessa två belopp är emellertid, som framgår av tabellen för 1971, väsentligt mindre än det totala belopp, som sammanlagt begärts i ingivna ansökningar. Detta beror på att de beviljade ansökningarna i många fall avsett väsentligt högre belopp än som beviljats. Det sammanlagt beviljade beloppet utgjorde knappt 34 procent av vad som begärts i ingivna ansökningar.

*Ansökningar behandlade av Riksbankens jubileumsfond
7/10 1965 – 31/12 1971*

(Belopp i tusental kronor)

Ämnesområde	Beviljade ansökningar		Avslagna ansökningar		Summa		Beviljat belopp i % av totalbeloppet
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp	
Samhällsvetenskap	357	54.433	172	37.094	529	91.527	51,2
Ekonomisk historia	26	2.862	8	3.801	34	6.663	2,7
Företagskonomi	32	3.033	25	4.730	57	7.763	2,9
Nationalkonomi	37	6.113	19	3.375	56	9.488	5,8
Kulturgeografi	44	8.797	15	4.299	59	13.096	8,2
Sociologi och socialpolitik	60	8.040	42	9.128	102	17.168	7,6
Statistik	22	3.128	8	3.375	30	6.503	2,9
Statskunskap	45	9.354	15	1.200	60	10.554	8,8
Forskning om forskning	13	1.349	3	373	16	1.722	1,3
Psykologi/pedagogik	63	10.213	34	6.637	97	16.850	9,6
Juridik/kriminologi	15	1.544	3	176	18	1.720	1,5
Socialmedicin/psykiatri	33	5.554	17	4.315	50	9.869	5,2
Övrig medicin	34	7.536	34	12.500	68	20.036	7,1
Naturvetenskap	47	16.579	47	66.597	94	83.176	15,6
Teknik	6	1.390	21	12.615	27	14.005	1,3
Humaniora	73	13.938	56	18.670	129	32.608	13,1
Informationsbehandling	7	3.463	5	2.594	12	6.057	3,3
Övrigt	11	3.350	21	2.497	32	5.847	3,2
Summa	568	106.243	373	156.882	941	263.125	100,0

Statistisk sammanställning 1971

(Belopp i tusental kronor)

Ämnesområde	Beviljade ansökningar		Avslagna ansökningar		Summa		Totalt sökt belopp	Beviljat belopp i % av totalt beviljat belopp	
	Antal	Belopp	Antal	Belopp	Antal	Belopp		totalt sökt belopp	% av totalt sökt belopp
Samhällsvetenskap	71	9.067	35	7.526	106	16.593	19.585	48,8	46,3
Ekonomisk historia	3	394	1	1.857	4	2.251	2.326	2,1	16,9
Företagsekonomi	4	274	6	859	10	1.133	1.371	1,5	20,0
Nationalekonomi	11	2.024	3	360	14	2.384	2.975	10,9	68,0
Kulturgeografi	7	451	5	1.397	12	1.848	2.016	2,4	22,4
Sociologi och socialpolitik	11	1.234	5	901	16	2.135	2.576	6,6	47,9
Statistik	1	100	5	1.296	6	1.396	1.526	0,5	6,6
Statskunskap	13	1.389	4	213	17	1.602	1.738	7,5	79,9
Forskning om forskning	2	80	—	—	2	80	80	0,4	100,0
Psykologi/pedagogik	15	2.652	5	611	20	3.263	4.440	14,3	59,7
Juridik/kriminologi	4	469	1	32	5	501	537	2,5	87,3
Socialmedicin/psykiatri	2	236	5	879	7	1.115	1.244	1,3	19,0
Övrig medicin	7	823	8	3.156	15	3.979	4.217	4,4	19,5
Naturvetenskap	12	2.580	17	8.434	29	11.014	15.806	13,9	16,3
Teknik	—	—	3	878	3	878	878	—	—
Humaniora	21	4.540	12	4.798	33	9.338	9.893	24,4	45,9
Informationsbehandling	1	300	2	105	3	405	494	1,6	60,8
Övrigt	3	1.046	7	1.664	10	2.711	2.976	5,6	35,2
Summa	117	18.592	89	27.440	206	46.033	55.094	100,0	33,7

Anm. Utöver dessa anslag har äldre anslag påförts medel för socialavgifter och löneökningar. Dessutom har vissa anslag beviljats ur 1972 års medel.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sid.

Ekonomisk historia

- Professor Sven-Ulric Palme m. fl., Stockholms universitet: Sammanställning, urval och förberedande bearbetning av källmaterialet rörande Kreugerkoncernen intill år 1932 7

Företagsekonomi

- Ekon.lic. Erling Peterssohn, Handelshögskolan i Stockholm: Kreditpolitikens verkningar på kreditgivningen mellan företag 8

Nationalekonomi

- Professor Guy Arvidsson, Stockholms universitet: Transportekonomisk forskning 9
- Professor Erik Ruist, Handelshögskolan i Stockholm: Ekonometrisk modell för Sverige 9

Sociologi och socialpolitik

- Professor Erik Allardt, Helsingfors universitet: Samhällsstruktur och social förändring i de nordiska länderna 10
- Professor Ulf Himmelstrand, Uppsala universitet, och dr Orlando Fals Borda, Colombia: Social och politisk förändring i Latinamerika – fallet Colombia 11
- Fil.lic. Hans Jürgen Holstein, Uppsala universitet: Atman: Ett datorbaserat sociocybernetiskt utredningssystem 11
- Professor Georg Karlsson, Umeå universitet, docent Walter Korpi, Stockholms universitet, m. fl.: "Benefits" och "costs" i samband med arbetskraftens geografiska rörlighet 12

Statistik

- Byråchefen, docent Erland Hofsten, Stockholms universitet: Sveriges befolkning 1750–1970 13
- Professor emer. Hjalmar Sjövall, Karolinska Institutet: Statistiska undersökningar över svensk nativitet och nuptialitet 14

Statskunskap

- Docent Krister Wahlbäck: Integration, suveränitet, neutralitet 14

Psykologi/pedagogik

- Fil.lic. Anders Herbert, Stockholms universitet: Beslutsfattande

Sid.

och arbetssvårighet	15
Professor Åke Edfeldt, Stockholms universitet: Opinionspåverkan och tvåvägs samhällskommunikation på individnivå	16
Professor Karl-Georg Ahlström, Lärarhögskolan i Uppsala: Svenskans syntax hos hörselskadade barn, Pedagogiska implikationer	17
Docent Lars Kebbon, Ulleråkers sjukhus: Psykologiska undersökningar av mental retardation: Abilitetsstruktur och social anpassning	18

Juridik/kriminologi

Dr.jur. Joachim Nelhans, Stockholms universitet: Utlänningen på arbetsmarknaden	19
---	----

Socialmedicin/psykiatri

Docent Erik Olof Hagnell, S:t Lars sjukhus, Lund: En studie av de psykiska sjukdomarnas förekomst i en förut undersökt befolkning med särskild hänsyn till sociala förhållanden och förändringar	20
--	----

Övrig medicin

Laborator Torbjörn Malmfors och docent Bo Holmberg, Arbetsmedicinska Institutet: Studier över effekterna av industriella lösningsmedel på cellulära funktioner	21
--	----

Naturvetenskap

Professor Jan Rydberg, Chalmers tekniska högskola: Anskaffning av kontroll- och styrenhet för utveckling av förfarande att rena industriella avfallslösningar från metaller och syror	22
Professor Ivar Hessland, Stockholms universitet: Inköp av fartygsutrustning för maringeologisk forskning	22
Docent Mats Sonesson, Lunds universitet, m. fl.: Terrester ekosystemanalys, tundraprojektet	23

Teknik

Civilingenjör Jon Sigurdson, University of Sussex, England: Teknikspridningen i Kina	24
--	----

Humaniora

Docent Gunnar Qvist, Göteborgs universitet: Kvinnorna i industrialismens samhälle	25
Museichef Lili Kaelas, Göteborgs arkeologiska museum, musei-	

chef Bengt Hubendick, Göteborgs naturhistoriska museum, och professor K. Gösta Eriksson, Chalmers tekniska högskola: Stenåldersboplatser Bua Västergård i Göteborg	26
Docent Per Göran Råberg, Stockholms universitet: Kritisk inventering av äldre och nyare arkitekturteorier, i syfte att fastställa deras användbarhet för en modern estetisk miljöforskning	28
Professor Bo Wallner, Musikhögskolan i Stockholm: Forskning i vår tids musik med särskild inriktning på en förnyelse av undervisningsmetoder och läromedel	29
Professor Karl-Hampus Dahlstedt, Umeå universitet: Kontrastiv syntax	30
<i>Övrigt</i>	
Fil.lic. Herbert Lagman, Uppsala universitet: Sammanställande av svensk-estnisk ordbok	30

